

vačima (Rafo Bogišić) koji drže da je tekst nastao u piščevoj mladosti, dakle negdje u drugom desetljeću 16. stoljeća.

Nekoliko svježih zapažanja nalazimo i u poglavlju pod naslovom »Komički dosezi«, posvećenu u cjelosti djelu Nikole Nalješkovića. Ni ovdje se, naime, Novak ne želi uklopiti u običajnu istraživačku struju kada je u pitanju ovaj pisac, a koja obično ide u smjeru pitanja u čemu Nalješković anticipira Marina Držića. Novak prije svega želi otkriti neke osobite, samosvojne Nalješkovićeve književno-dramske postupke. I pronalazi ih u procesu deliterarizacije i inauguriranju naturalizma u teatar: »Nalješkovićevo je kazalište okupano valom naturalizma prestalo biti manje ili više složenom konstrukcijom, postajući slikom života, i to »društvenog« života, ali je time logičkim kretanjem stvari vodilo deliterarizaciji kazališnog čina. Deliterarizacija kazališta je nešto što pod Nalješkovićevim perom biva u kulturnoj povijesti Dubrovnika

prvi put viđeno, no Nalješkovićeve deliterarizacija je nešto što će i ubuduće na dubrovačkim pozornicama biti često viđeno«.

Osim tih poglavlja koja smo posebno istakli, Novakova knjiga sustavnije se pozabavila i problemom »crkvenih prikazanja« ostajući uglavnom na razini već poznatih detalja, dok je prvo poglavlje, »Glumišta«, osvijetlilo neke zanimljivosti oko glumišnih prostora u starom Dubrovniku.

Ovako strukturirana, knjiga Slobodana P. Novaka daje prilično cjelovit prikaz najstarije hrvatske dramske aktivnosti. Autorova akribija i baratanje činjenicama djeluje mjestimice impresivno, no ono što najviše ohrabruje kod tako mlada znanstvenika jest da autor vrlo uspješno uklapa suvremena metodološka strujanja u taj korpus starije hrvatske književnosti. Takav postupak rodio je nizom novih i zanimljivih pogleda na jedno još uvijek prilično zatamnjeno razdoblje naše književne baštine.

Krešimir Nemeć

O VEZAMA DUBROVNIKA I ENGLJSKE

R. Filipović — M. Partridge (urednici), *Dubrovnik's Relation with England. A Symposium April 1976, Zagreb 1977*, Odsjek za anglistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 296 str.

U vremenu od 12—23. travnja 1976. godine na inicijativu i u organizaciji Odjela za engleski jezik Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Odjela za studij slavenskih je-

zika u Nottinghamu a uz materijalnu pomoć republičkog SIZ-a VII. održan je u Centru za post-diplomski studij u Dubrovniku simpozij na temu »Veze Dubrov-

nika i Engleske«. Simpozij je pobudio pažnju, što se vidi po velikom broju sudionika koji su dali vrijedne znanstvene priloge a također upozorili i na nekoliko još uvijek nerazjašnjenih i spornih pitanja u povijesnoj znanosti kada se govori o toj temi.

Istina je da je zanimanje za ta istraživanja postojalo i prije simpozija, ali su sudionici svojim radovima pridonijeli daljnjem posticanju zanimanja za nova istraživanja, to više što je nakon simpozija izdana publikacija u kojoj su objavljeni rezultati istraživanja sudionika koji su svoje radove čitali. Izdavanjem te publikacije omogućeno je širem krugu čitatelja da upozna najnovije rezultate istraživanja raznovrsnih veza Dubrovnika i Engleske.

U radu simpozija sudjelovalo je niz istaknutih naših i engleskih znanstvenika koji su nastojali jednakim žarom pridonijeti rasvjetljavanju veza Dubrovnika i Engleske tijekom stoljeća. Spomenut ćemo neke kao što su: J. Lučić, G. Ramsey, V. Kostić, R. Filipović, J. Hamm, H. Erskine-Hill, D. Živojinović, C. Fisković, M. Patridge, J. Luetić i J. Torbarina.

J. Lučić u svom radu »Najraniji kontakti Dubrovnika i Engleske« daje doprinos razjašnjenju problema boravka engleskog kralja Richarda Lavljeg Srca u Dubrovniku, što je već dugo među znanstvenicima sporno. Naime u cijelom problemu sporno je

što je od činjenica dospjelih do nas legenda a što povijesna istina. Lučić je na temelju pisanja starih dubrovačkih kroničara i usporedbe s kasnijim domaćim i stranim povijesnim dokumentima sklon tvrdnji da je kralj Richard bio u Dubrovniku i poštujući svoj zavjet dao novčani udio u gradnji katedrale uz obvezu da se lokrumskom opatu svake godine u njoj uoči sv. Vlaha dopusti obred uz pravo upotrebe biskupskih znakova. S tim boravkom povezuje odlazak dubrovačkog nadbiskupa Bernarda u Englesku, gdje je primio biskupiju u Carisleu 1199. godine.

V. Kostić je sudjelovao s tri priloga: »Dubrovnik i šponjolska armada«, »Englezi i Dubrovnik u zadnjem periodu Tudora i Sturarta« i »Dubrovačka kolonija u Shakespeareovo doba«.

U prvom radu Kostić raspravlja o sudjelovanju dubrovačkih brodova u armadi u momentu njezina poraza. Mišljenja o broju dubrovačkih brodova različita su, spominju se tri, tridesettri i stotideset. Kostić prihvaća tvrdnju o sudjelovanju triju brodova i to u sastavu takozvane »Levantine Squadron« i u spomenutom radu na temelju suvremenih izvještaja i arhivskih dokumenata prati sudbinu svakog, od kojih je naj-složenija sudbina »Santa Maria della Grazia e San Giovanni Battista«.

U drugom svom radu analizira boravak i funkciju pripadnika različitih slojeva engleskog društva u Dubrovniku te utvrđu-

je da se najčešće može govoriti o trgovcima, najamnicima i slučajnim putnicima. Dokazujući boravak engleskih trgovaca posebno prati ulogu jednog od najistaknutijih, Sammuela Vassala. Od najmanika važna je figura William Robinson, koji je bio nastanjen i oženjen u Dubrovniku te je s vremenom, zbog poslova koje je obavljao, dobio titulu »engleskog konzula«, što nijedan najamnik ni prije ni poslije nije imao. Slučajni putnici dolazili su vođeni različitim razlozima, od političkih i obavještajnih do avanturističkih.

U trećem prilogu Kostić govori o najuglednijim dubrovačkim trgovcima u Londonu u XVI. i XVII. stoljeću posebno prateći uspon Nikole Nalješkovića i Nikole Gučetića.

J. Luetić daje i u toj publikaciji važan prilog o engleskim mornarima i brodovima u Dubrovniku u 17. stoljeću. J. Luetić je cjelokupni svoj rad posvetio Dubrovniku i njegovim pomorskim trgovačkim vezama pa tako i ovdje na temelju arhivskih dokumenata pokazuje živost trgovačkih veza u XVII. stoljeću, koja je vidljiva iz broja dolazaka engleskih brodova u Dubrovnik registriranih kod tadašnjih pomorskih ustanova. No preko toga Luetić daje kompletnu sliku stanja i međusobnih veza govoreći o opremljenosti brodova, najčešćim tipovima, ratnoj zaštiti, te prijateljskim vezama mornara s dubrovačkim obiteljima i kulturnim utjecajima.

G. D. Ramsay u svom radu, koji po tematici pripada istoj skupini kao i prethodni, govori o trgovačkim vezama Londona i Dubrovnika u XVI. stoljeću ističući ulogu Nikole Gocea kao najpoznatijeg dubrovačkog trgovca u Londonu koji je robu za Dubrovnik transportirao različitim putovima, već prema tome kako su političke prilike nalagale, najviše preko Antwerpena ili Hamburga. Ti su putevi važni do kraja XVI. stoljeća kada organizaciju trgovine preuzimlju Englezi.

D. Živojinović u svom radu »Dubrovnik, Velika Britanija i američka revolucija« daje niz novih momenata o držanju Republike za vrijeme američkog rata za nezavisnost pogotovo kad se taj rat prenio »na sva mora i oceane«. Živojinović analizira i uzroke takva držanja i pojedinih postupaka, te prati rad istaknutih službenih diplomata Dubrovačke Republike.

Žive trgovačke veze koje su istina povremeno jenjavale zbog raznih političkih situacija odrazile su se u mnoštvu drugih veza između Dubrovnika i Engleske na različitim područjima ljudske djelatnosti, primjerice kulturnom, umjetničkom, znanstvenom itd. Tim dodirima također je posvećeno nekoliko radova.

Spomenimo u vezi s tim rad R. Filipovića koji prati prikaze Dubrovnika i Dalmacije u engleskoj putopisnoj literaturi, osobito bogatoj u XVI, XVII. i XVIII. stoljeću. Ma koliko izgledalo da putopisna literatura služi samo

da zabavi i obavijesti, Filipović na konkretnim primjerima pravilno ističe njezino mnogostrano značenje. Baš zato što nije obavezna da se točno odredi i veže za jedno područje života ona daje vrijedne informacije nizu naučnih disciplina. Tako poznati putopisi koje spominje daju podatke važne za povijest, sociologiju, umjetnost, etnologiju itd.

J. Hamm ističe da postoji prilično mnogo različitih slavenskih rukopisa sačuvanih u muzejima i bibliotekama Velike Britanije, te u svom prilogu obrađuje neke od njih objašnjavajući njihov postanak, značenje i put do Velike Britanije.

H. Erskine-Hill analizira prisutnost naših krajeva, posebno Dubrovnika u djelima engleskih pisaca XVII. i XVIII. stoljeća.

M. Patridge govori o vezama Dubrovnika i Kraljevske akademije u XVII. i XVIII. stoljeću. Premda one nisu tako žive kao trgovačke, ipak postoje, bilo da su neki Dubrovčani postali njezini članovi, poput poznatog R. Boškovića, ili da je Republika prisutna u radovima engleskih članova.

J. Torbarina u svom prilogu govori o Shakespeareu i Dubrovniku a C. Fisković analizira utjecaje na području umjetnosti opisujući i datirajući engleske spomenike na našem području. Vidljivo je da su utjecaji mnogostrani počevši od reljefa Čare, Badije, Hvara, Lopuda i Cavtata iz

kraja XIV. stoljeća preko portreta R. Boškovića do uvoza engleskog posuđa i pokućstva, te vojnih utvrda otoka Visa za vrijeme Napoleona i natpisa o boravku engleske vojne misije u toku drugog svjetskog rata.

Koliko god se preko tih šturih informacija može razabrati tematika i važnost ove publikacije ipak se pravi uvid može steći tek čitanjem radova u cjelini. Stoga neka ovaj prikaz znači samo optičaj za to.

Ana Kaznačić-Hrdalo